

پیام‌های بازگشت فشار حداکثری علیه ایران ترامپ ۲ همان ترامپ ۱ شد؟

عکس: AP

ترامپ با لحنی آرام و ادیبانه تازه کوشید

ولو در ظاهر از نسخه قدیمی خود در قبال ایران فاصله

بگیرد؛ از زمانی که اصل را بر

تخالف و تقابل می گذاشت و به ساخت مرزهای

تصنعی بحران و چینش و آرایش جنگی که نمادی از

کین توزی بود، اقدام می کرد

نتانیاهو» که خود را به سرعت به واشنگتن رسانده بود، رفت و در یک نشست خبری مشترک روبه روی دوربین خبرنگارانی قرار گرفت که فقط یک سؤال مهم داشتند: «با ایران چه می کنید؟»

ترامپ مواضع خود را به این تعبیر ختم کرد: «مردم ایران شگفت‌انگیز هستند و می خواهیم با آنها در صلح باشیم، اما آنها نباید سلاح هسته‌ای داشته باشند و اگر ما را متقاعد کنند که ندارند همه چیز به آسانی پیش خواهد رفت.» زمان زیادی طول نکشید که تنها خواسته او در تهران از سوی وزیر امور خارجه پاسخ بگیرد: سیدعباس عراقچی گفت: «این خواسته مهمی نیست، ما عضو ان‌پی‌تی هستیم و فتوای رهبری تکلیف را بر همه ما روشن کرده است.»

این همه ماجرا نبود؛ برای ایران اما سخن از بازگشت فشار حداکثری شنیدنی نیست. گویا ترامپ همچنان ترجیح می دهد اشتیاق نامتاهی اش برای شکست قفل مذاکره با ایران را با زایش بحرانی تازه علاج کند؛ راهکاری که حتماً

بر همه ما روشن کرده است. «این خواسته مهمی نیست، ما عضو ان‌پی‌تی هستیم و فتوای رهبری تکلیف را بر همه ما روشن کرده است.»

این همه ماجرا نبود؛ برای ایران اما سخن از بازگشت فشار حداکثری شنیدنی نیست. گویا ترامپ همچنان ترجیح می دهد اشتیاق نامتاهی اش برای شکست قفل مذاکره با ایران را با زایش بحرانی تازه علاج کند؛ راهکاری که حتماً

بر همه ما روشن کرده است. «این خواسته مهمی نیست، ما عضو ان‌پی‌تی هستیم و فتوای رهبری تکلیف را بر همه ما روشن کرده است.»

این همه ماجرا نبود؛ برای ایران اما سخن از بازگشت فشار حداکثری شنیدنی نیست. گویا ترامپ همچنان ترجیح می دهد اشتیاق نامتاهی اش برای شکست قفل مذاکره با ایران را با زایش بحرانی تازه علاج کند؛ راهکاری که حتماً

سیاست خارجی

مریم سالاری

روزنامه‌نگار

دونالد ترامپ روز سه‌شنبه قلم خود را برای امضای دستورالعملی چرخاند که کلیدواژه اصلی آن یعنی «تحریم» از فرط تکرار در ادبیات دولت ایالات متحده، نخ‌نما شده است.

امضای این سند که به پایان رسید فرصت را به قاعده چند جمله فراهم دید تا از تردید خود برای امضای آن بگوید و نمای دیگری از ویژگی‌های خاص خود را در سیاست‌گذاری‌اش نسبت به ایران علنی و آفتابی کند. او گفت، از بازگشت سیاست فشار حداکثری راضی نیست و امیدوار است که بزودی با رئیس‌جمهوری ایران گفت‌وگو کند. ترامپ ساعتی بعد به استقبال «بنیامین

فؤاد ایزدی در گفت‌وگو با «ایران»:

آمریکا به دنبال مذاکره با ایران نیست

سیاست خارجی

رضا عدالتی پور - روزنامه‌نگار دقیقی بعد از سخنان ترامپ در حاشیه امضای سندی علیه ایران و کنفرانس خبری او با نتانیاهو، رسانه‌ها از اعمال مجدد فشار حداکثری و همزمان دعوت ترامپ از مقامات ایران به مذاکره خیر دادند. با این حال برخی کارشناسان از جمله فؤاد ایزدی استاد دانشگاه معتقدند هیچ سیگنالی از مذاکره مخابره نشده و بالعکس راهبرد فشار حداکثری دولت اول ترامپ در حال اجراست.

رسانه‌های بین‌المللی و داخلی در پوشش اخبار مربوط به سخنان ترامپ درباره ایران در حاشیه امضای «یادداشت رئیس‌جمهوری آمریکا در کنار تیتیر بازگشت فشار حداکثری، تمایل ترامپ به مذاکره با رئیس‌جمهوری ایران و توافق با ایران» را برجسته کردند. آیا می‌توان گفت ترامپ وضعیت خود را در قبال ایران روشن کرده است؟

واقعیت این است که برداشت رسانه‌ها از اظهارات و مواضع ترامپ درباره ایران اشتباه است. رئیس‌جمهوری آمریکا روز سه‌شنبه به وقت محلی در مجموع طی ۳ جلسه حین امضای یادداشت مذکور و بعد از آن در دیدار با نتانیاهو و کنفرانس خبری بعد از این دیدار

درباره ایران صحبت کرده است، ولی در هر سه مورد صحبتی از مذاکره با رئیس‌جمهوری ایران نشده است. او صرفاً در پاسخ به پرسش یک خبرنگار که می‌پرسد آیا شما آمادگی گفت‌وگو با طرف مقابل را دارید؟ که ترامپ به جای اینکه بگوید بله گفته است، من این را انجام خواهم داد. این یعنی باید یک شرایطی فراهم شود. ترامپ در پاسخ به خبرنگار از لفظ (I Will) استفاده کرده در حالی که این لفظ در ادبیات دیپلماتیک و سیاسی مهم است. خب یک تفاوتی بین این کلمه (I Will) و هست و در لفظ دوم یک قطعیت بیشتری است.

اما برخی رسانه‌ها عبارت (I Will) را

به عنوان بخشی از پاسخ مطرح کردند؟

ببینید، موضوع به‌طور کل این است که اصلاً امکانی برای مذاکره از طرف دولت آمریکا مطرح نشده است. هرچه هست، بحث معامله است. یعنی طرف مقابل شما با یک دستورکاری وارد این فضا شده است. این درک درست به ما کمک خواهد کرد که در داخل واکنش مناسب نسبت به این موضوع داشته باشیم. به هر حال ویدیوی صحبت‌های ترامپ در اینترنرت هست و می‌توان به آن مراجعه کرد. نکته بعد اینکه ما وقتی از Negotiation در ادبیات روابط بین‌الملل صحبت می‌کنیم، درباره یک موقعیت برابر و بدون پیش‌شرط صحبت می‌کنیم، اما این

مقاومت‌ها را در جهان عرب از میان ببرد و کشورهای منطقه را که به اعتقاد او به ناظرانی منتقل تبدیل شده‌اند، از دشمنی با اسرائیل به سمت دشمنی با ایران سوق دهد تا زمین بازی جدید او را تدارک ببینند.

این همه واقعیت نیست

با این همه به نظر می‌رسد مرور اتفاقات پرشمار امروز در صحنه نظامی و دیپلماتیک برای رئیس‌جمهوری بلندپرواز آمریکا ضروری باشد. چه گام‌های ایران مبنی بر عبور، از ممنوعه‌های برجام گرفته تا برچیده شدن ویتترین نمایشی صفت‌بندی اتحاد‌های عربی در مقابله با ایران، آشکار کرده که کلیشه‌های کهنه تصمیم‌سازان واشنگتن فرو ریخته است و می‌تواند کار را برای آنچه ترامپ در بطن سیاست فشار

می‌خواهد به آسودگی جنگ تعرفه‌ای خود را دنبال کند و نگاهش را از خاورمیانه به چین و آسیا بدوزد و امکان مذاکره‌ای نتیجه‌بخش با تهران بیابد، باید از دسیسه‌چینی‌های نتانیاهو در روند تنش آفرینی‌های نظامی‌اش فاصله بگیرد. چه در غیر این صورت نمی‌توان چشم‌انداز حل جزناگامی دوباره در تحقق خواسته‌های بحران با ایران و سست‌تر شدن زمین زیرپایش پیش‌بینی کرد.

ترامپ با تصریح بر اینکه «من با ایرانی‌ها تماس می‌گیرم، برایم مهم نیست که اول آنها تماس بگیرند یا نه»، این پیام نه‌چندان پنهان را فرستاد که می‌خواهد ازدهای بزرگ حل بحران‌های ایران در فرآیندهای دیپلماتیک رخ می‌نماید. رئیس‌جمهوری آمریکا اگر آن‌طور که گفته و

حداکثری جست‌وجو می‌کند، سخت‌تر و شاید هم ناممکن کند. بویژه آنکه شرایط خاورمیانه در این دوره به واسطه پذیرش رویکرد دولت جدید مسعود پزشکیان، رئیس‌جمهور تحول‌خواه ایران از سوی طیف گسترده‌تری از کشورهای منطقه با استقبال متقابل مواجه شده و کشورهایی چون عربستان سعودی، امارات، مصر، بحرین، اردن و آنهایی که در دور اول ریاست جمهوری «ترامپ» از ایران فاصله گرفته بودند، به سوی ترمیم و حتی گسترش رابطه ترغیب شده‌اند؛ تحولی که اهمیت آن در حفظ، توسعه و به رخ کشیدن عمق نفوذ منطقه‌ای ایران در فرآیندهای دیپلماتیک حل بحران‌های این منطقه پرفراز و فرود رخ می‌نماید. رئیس‌جمهوری آمریکا اگر آن‌طور که گفته و

ترامپ توافق را ترجیح می‌دهد؟

خواننده، این یادداشت را امضا کرده است. او گفت که درباره اعضای این سند «مرده» بوده، با این حال این یادداشت «بسیار سختگیرانه» است. ترامپ تصریح کرد: «امیدوارم از این (فشار حداکثری) زیاد استفاده نکنیم. باید ببینیم آیا می‌توانیم با ایران به توافق برسیم یا خیر.» رئیس‌جمهوری آمریکا در ادامه، آمادگی خود برای گفت‌وگو با «مسعود پزشکیان» همتای ایرانی خود را ابراز کرد. ساکن کاخ سفید همچنین تصریح کرد: «ایران ضعیف نیست. ایران یک کشور بسیار قوی است.» در همین حال وزیر امور خارجه ایران در واکنش به اتفاقات سه‌شنبه شب در آمریکا بیان کرد: «در خصوص صحبت‌هایی که دیشب توسط رئیس‌جمهوری آمریکا مطرح شد، معتقد هستم که فشار حداکثری یک تجربه شکست‌خورده است و امتحان مجدد آن نیز به شکست دیگری تبدیل خواهد شد. اگر موضوع اصلی این است که ایران به دنبال سلاح هسته‌ای نرود، این قابل حصول است. خیلی موضوع مشکلی نیست. ایران یک عضو متعهد NPT بوده است.» سید عباس عراقچی که در حاشیه جلسه هیأت دولت صحبت می‌کرد، در ادامه اظهار کرد: مواضع ایران در خصوص سلاح هسته‌ای کاملاً مشخص است. فتوای مقام معظم رهبری نیز وجود دارد که تکلیف را برای همه ما روشن کرده است.

رئیس‌جمهوری آمریکا روز گذشته آشکارتر پیام خود در قبال ایران را اعلام کرد که توافق با ایران را ترجیح می‌دهد. دونالد ترامپ با گفتن اینکه مایل است ایران کشوری موفق باشد، نسبت به انجام شدن توافقی قابل‌راستی‌آزمایی با ایران در زمینه برنامه هسته‌ای آن اعلام آمادگی کرد. ترامپ در پیامی در شبکه اجتماعی «تروث سوشال» درباره ایران نوشت: «مایلیم که ایران کشوری فوق‌العاده و موفق باشد، اما کشوری که سلاح اتمی نداشته باشد. رئیس‌جمهوری آمریکا در ادامه نوشت: گزارش‌ها درباره اینکه آمریکا با همکاری اسرائیل به ایران ضربه ویرانگر خواهد زد تا حد زیادی اغراق‌آمیز است. من بیشتر ترجیح می‌دهم که توافق صلح هسته‌ای قابل‌راستی‌آزمایی داشته باشیم که به ایران امکان رشد و پیشرفت مسالمت‌آمیز را بدهد.» وی افزود: «ما باید فوراً، روی این موضوع کار کنیم و وقتی نهایی و امضا شد، جشن بزرگی در خاورمیانه برپا کنیم. خدا خاورمیانه را حفظ کند.» ترامپ شامگاه سه‌شنبه و پیش از ملاقات با نخست‌وزیر اسرائیل طی یک «یادداشت ریاست جمهوری» بازگشت «احیای سیاست فشار حداکثری» علیه ایران را امضا کرد. طبق گزارش رسانه‌ها، ترامپ به‌منظور آنچه جلوگیری از دستیابی ایران به سلاح هسته‌ای، به‌صفر رساندن صادرات نفت و مقابله با نفوذ منطقه‌ای ایران

با این حساب نمی‌توان انتظار داشت که ترامپ ۲ نسبت به رویکرد دولت اولش تغییر کرده است؟

ببینید، ایشان ۴ سال رئیس‌جمهوری آمریکا بود و همان رویه را مجدد دنبال خواهد کرد و درباره ایران وضعیت را تشدید خواهد کرد. نشانه واضح این موضع هم بحثی بود که درباره غزه داشت و کاملاً برعکس گفته‌هایش در ایام انتخابات که می‌خواست آمریکا را از جنگ دور کند، این بار از اعزام سربازان آمریکا به غزه صحبت می‌کند یا حتی سیاست تاریخی آمریکا درباره فلسطین که دودولتی است را نادیده می‌گیرد. این یعنی قرار نیست انتظار خاصی از ترامپ دوم داشت.

وضعیت حتی معادل یک معامله (Deal) هم نیست. من بازهم تأکید می‌کنم حرف ما درمورد این نیست که مذاکره خوب است یا بد، بحث بر سر این است که برداشت از موضع طرف مقابل درست شکل نگرفته است. پس به باور شما، ترامپ تمایلی به توافق با ایران ندارد؟ او بعد از امضای سندی که محدودیت‌هایی را علیه ایران در نظر گرفته بود، گفته بود این سند را با تردید امضا کردم. منطق فعلی ترامپ نسبتاً منطقی مذاکره و توافقی نیست که حتی نمی‌توان آن را یک معامله دانست. اینکه او سند الزام‌آوری را

برای اعمال فشار حداکثری علیه ایران امضا می‌کند، تکرار همان متن ۱۲ بندی است که در دور اول ریاست‌جمهوری خود آن را به عنوان پیش‌شرط مذاکره با ایران مطرح کرد و البته که جواب هم نگرفت. منطق مذاکره اینطور نیست که با اجبار و فشار وارد شوید. این رو نباید در داخل توهم مذاکره شکل بگیرد. علاوه بر اینکه ترامپ به نادر قانونی هم اختیار رفع تحریم‌ها را ندارد. این امر منوط به نظر کنگره آمریکاست. در حال حاضر فضای کلی کنگره نیز همسویی محض با نتانیاهو است که در میانه کشتار و جنایت در غزه به او فرصت یک‌ساعته برای سخنرانی در کنگره می‌دهند و ایستاده او را تشویق می‌کنند.

یادداشت اجرایی ترامپ درباره ایران: تکرار بوش یا تجربه ریگان؟

روز گذشته ترامپ یادداشتی اجرایی را علیه ایران امضا کرد که متفاوت و کم‌رنج‌تر از دستورات اجرایی است و همان زمان از امیدواری برای توافق با ایران صحبت کرد. او امروز هم در شبکه اجتماعی تروث‌سوشال بر امیدواری و ترجیح مذاکره با ایران تأکید کرد. هرچند بسیاری، این اقدامات را تداوم سیاست چماق و هویج ارزیابی کرده‌اند، ولی می‌توان آن را نشانه تردید و کشمکش‌های داخلی ترامپ و تیم سیاست خارجی‌اش نیز تفسیر کرد که شواهد زیادی هم در این رابطه وجود دارد. دوره‌ای که یک سویش تکرار تجربه فشار حداکثری و افزایش تنش‌هاست و سوی دیگرش قدم برداشتن به سوی تنش‌زدایی. در سال ۲۰۱۶ و پس از پیروزی غیرمنتظره ترامپ که فاقد تجربه اجرایی دولتی بود، برخی تحلیلگران وی را با جرج بوش و رونالد ریگان مقایسه می‌کردند و اینکه تجربه ریاست‌جمهوری وی به کدام‌یک نزدیک‌تر خواهد بود.

اینکه آیا ترامپ ۲ یک ریگان ۲ خواهد بود که سیاست خارجی مبتنی بر کاهش تنش را در دست‌ان خود نگه‌داشته و به افراد تندرستی تیش اجازه دخالت نداد یا مثل تجربه دور اولش، مجدداً و این‌بار همانند جرج بوش کنترل سیاست خارجی دولت‌ش را به نوحافظه‌کاران تندرو و ماجراجو خواهد سپرد. با پیروزی ترامپ در سال ۲۰۲۴، مجدداً این بحث‌ها احیا شده‌اند. تشابهات دوره اول ترامپ با دوران ریاست بوش پسر بسیار زیاد بود. بوش که در ایام رقابت‌های انتخاباتی سال ۲۰۰۰ شدت علیه سیاست‌مدارانه بشردوستانه کلپتون در بالکان و آفریقا و... انتقاد می‌کرد، اما بعد از ۱۱ سپتامبر پرونده مدیریت سیاست خارجی را به تیم نوحافظه‌کاران تندرو و افرادی نظیر جان بولتون و البوت

فشار حداکثری، اجماع‌سازی داخلی برای مذاکره با آمریکا را سخت می‌کند

رسمی دولت ایران این است که از آنجا که آمریکا از برجام خارج شده است، فعلاً نمی‌تواند طرف مذاکره قرار گیرد تا زمانی که تحریم‌ها را لغو و به برجام برگردد؛ اما ادراک مقامات دولت ترامپ این است که برجام به شکل دوفاکتوی معنا شده است و چیزی از آن باقی نمانده است. با اینکه به شکل دوزوره نیز قطعنامه ۲۳۳۱ شورای امنیت به عنوان پشتوانه حقوقی برجام، در اکتبر امسال منقحی خواهد شد و باید توافق دیگری جایگزین برجام شود یا قطعنامه‌های تحریمی شورای امنیت باز خواهد گشت. فشارهای حداکثری دولت اول ترامپ با اینکه منجر به کاهش شدید صادرات نفت ایران شد اما نتوانست به هدف خود یعنی وادار کردن ایران به مذاکره مجدد بر سر برنامه هسته‌ای‌اش دست یابد و این در حالی بود که رقابت‌های راهبردی آمریکا با چین و روسیه به سطح تنش‌آمیز و نگران‌کننده کنونی نرسیده بود. پس اگر فشار حداکثری اول ترامپ نتوانست ایران را به مذاکره بیاورد، فشار حداکثری دوم نیز نخواهد توانست به این هدف نائل آید چرا که اولاً بی‌اعتمادی میان ایران و آمریکا را تشدید خواهد کرد و ثانیاً هزینه سیاسی داخلی مذاکره با آمریکا را برای ایران بالاتر خواهد برد. اعمال بیش از حد تحریم‌های اقتصادی آمریکا بر ضد رقبا و دشمنان آمریکا در کنار اعمال تعرفه‌های تجاری بر ضد متحدان و شرکای تجاری آمریکا می‌تواند از یک طرف، رقبا و دشمنان آمریکا را به سمت ایجاد نظام‌های پولی و مالی جایگزین ترغیب کند و از طرف دیگر، متحدان و شرکای تجاری آمریکا را نسبت به چشم‌انداز بلند مدت روابط اقتصادی و تجاری با آمریکا بی‌اعتمادتر کرده و آنها را با اقدامات متقابل وادار کند. در مجموع، فشار حداکثری ۲ نمی‌تواند گام اولیه مثبت برای ترغیب ایران به مذاکره با آمریکا تلقی شود. بلکه منجر به بالاتر رفتن هزینه مذاکره با آمریکا در داخل ایران خواهد شد و در نتیجه، اجماع‌سازی برای مذاکره و رسیدن به توافق جایگزین برجام برای دوران پس‌اکتبر ۲۰۲۵ را مشکل‌تر خواهد کرد.

اعلام سیاست فشار حداکثری ۲ توسط ترامپ شامل مجموعه‌ای از اقدامات دیپلماتیک، حقوقی، اقتصادی و تجاری در قالب سیاست مهار و با هدف وادارسازی ایران به مذاکره مجدد بر سر موضوعات برنامه هسته‌ای و مسائل منطقه‌ای است. اعمال این سیاست اگرچه هزینه‌های زیانباری برای ایران به دنبال خواهد داشت، اما از یک طرف، شروع مذاکرات مستقیم میان ایران و آمریکا را سخت‌تر خواهد کرد و از طرف دیگر در بلندمدت هزینه‌های سیاسی و بین‌المللی به وجود خواهد آورد. فهم متعارف این است که به دلیل اینکه آمریکا فاقد روابط سیاسی اقتصادی با ایران است، بنابراین تحریم ایران نه تنها ضرر و زیانی برای آمریکا در پی نخواهد داشت بلکه هم ایران را ضعیف‌تر خواهد کرد، هم ایران را بهره‌مند و رقابتی آمریکا مانند چین و روسیه از تعامل اقتصادی و سیاسی با ایران خواهد شد. اما مسأله به همین جا ختم نمی‌شود؛ اعمال سیاست فشار حداکثری ۲ منجر به برخی آسیب‌ها و زیان‌های بین‌المللی برای آمریکا در بلندمدت خواهد بود. اعمال فشار حداکثری ۲ بر ایران مستبر اعتمادسازی اولیه لازم به عنوان مقدمه مذاکره در مسیر رسیدن به توافق جدید را ناهموارتر خواهد کرد. خروج دولت اول ترامپ از برجام برخلاف موازین مندرج در برجام و قطعنامه ۲۳۳۱ شورای امنیت و علی‌رغم پایبندی کامل ایران به برجام انجام شد و منجر به تحمیل خسارت به ایران شده است.

ادراک مقامات ایرانی این است که دولت آمریکا بشدت غیرقابل اعتماد است و آمریکا ابتدا باید اقدامات اولیه‌ای برای جلب اعتماد ایران انجام دهد. عباس عراقچی، وزیر خارجه ایران دارای‌ای حل اعتماد شده ایران را گام اعتمادساز اولیه آمریکا می‌داند. با اینکه خسارت وارد شده به ایران ناشی از خروج آمریکا از برجام باید به نوعی جبران شود. موضع

پنداشت

حیدری سعودی
استاد دانشگاه،
شهیدپشتی

پنداشت